

Н.М. Толстая, здобув.

ПЕРСПЕКТИВИ ОБМІНУ ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНОЮ ПРОДУКЦІЄЮ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ

Проаналізовано сучасні тенденції ринку високотехнологічної продукції країн-членів ЄС, визначено основні види конкурентоспроможної української високотехнологічної продукції з метою виявлення можливостей покращення присутності українських експортерів на цьому ринку. Проведено порівняльний аналіз основних індикаторів науково-технологічного розвитку України та країн ЄС для визначення механізмів залучення нашої держави до європейського наукового простору.

The modern tendencies of european high-tech technology market were analysed in this article; it was defined the principal prospects of ukrainian competitive advanced products for better possibilities for ukrainian exporters on this market. Moreover, it was prepared the comparative analysis of basic indicators of ukrainian and EU scientific and technological development to create the mechanism Ukrainian's integration to the European research area.

Характерною рисою XXI ст. є зростаюча взаємозалежність національних економік, принципово нові масштаби взаємодії національних ринків високотехнологічної продукції. Відбувається збільшення розриву між країнами, що нагромадили науково-виробничий потенціал для глобальної конкуренції, і тими, що ним не володіють. У провідних країнах світу, і в Євросоюзі зокрема, витрати на науково-технологічну сферу перевищують 3 % ВВП і близько 50 % підприємств щорічно впроваджують продукцію, що несе в собі нові знання і технологічні рішення. Сучасна економіка все більше набуває рис інноваційної, пов'язаної з розробкою, впровадженням і використанням нововведень, із структурною перебудовою товарообігу на користь високотехнологічних товарів. Крім того, в межах ЄС відбувається інтеграція національних інноваційних систем країн-членів в єдиний науково-технологічний простір. Тому без підвищення рівня розвитку сучасних високих технологій і включення України до високотехнологічного обміну з країнами Євросоюзу нашої державі буде досить складно ефективно реалізувати державну стратегію західноєвропейської інтеграції.

Питанням входження України до ЄС приділяють велику увагу такі вчені-економісти, як А.Гальчинський, В.Будкін, А.Філіпенко, І.Бураковський, А.Рум'янцева, В.Сіденко та ін.. Проблеми розвитку і ефективного використання науково-технологічного потенціалу займаються В.Геєць, Ю.Бажал, В.Новицький, Т.Панфілова тощо. Крім того, пріоритетність науково-технологічного розвитку держави визнана Посланням Президента України до Верховної Ради України "Про внутрішнє і зовнішнє становище України" ще у 2002 р.

Актуальність даного дослідження зумовлюється необхідністю вивчення можливостей покращення торговельно-економічної присутності України на ринку ЄС з огляду на той факт, що на даному ринку спостерігається деяке перевищення високотехнологічного імпорту над експортом, що відкриває нові перспективи для українських експортерів відповідної продукції. Проте сучасна структура двосторонньої торгівлі є несприятливою для відповідності високотехнологічним пріоритетам розвитку Союзу, що значною мірою визначають загальну динаміку розвитку ринку ЄС. Метою дослідження є порівняльний аналіз основних індикаторів науково-технологічного розвитку України та країн ЄС для визначення механізмів залучення нашої держави до європейського наукового простору.

Світова торгівля є важливою складовою для промисловості високих технологій ЄС. Аналізуючи структуру зовнішньої торгівлі високотехнологічними товарами Євросоюзу (табл. 1, 3), варто наголосити на тому, що імпорт займає вагомий частку ринку високотехнологічної продукції ЄС, особливо щодо електронного обладнання різного призначення, комп'ютерів, телевізійної апаратури, високоточної та цифрової радіотехніки.

Як видно з табл. 1, імпорт до ЄС високотехнологічних виробів з інших країн був більшим, ніж експорт, і сягнув майже 38 %. Більше того, частка імпорту офісного обладнання, а також техніки радіо, телебачення і зв'язку склали близько 50 % проти 33 % аналогічного товарного експорту ЄС.

Крім того, аналізуючи сальдо з продукції високих технологій (табл. 2), доходимо висновку, що існує дефіцит у галузі торгівлі офісним обладнанням, а також продукцією галузі радіотехніки, телебачення та засобів зв'язку – тут спостерігається майже подвійне перевищення вартості експорту над імпортом; дещо менше перевищення продукції авіабудування та точного приладобудування.

Крім того, аналізуючи сальдо з продукції високих технологій (табл. 2), доходимо висновку, що існує дефіцит у галузі торгівлі офісним обладнанням, а також продукцією галузі радіотехніки, телебачення та засобів зв'язку – тут спостерігається майже подвійне перевищення вартості експорту над імпортом; дещо менше перевищення продукції авіабудування та точного приладобудування.

Таблиця 1. Частка експорту та імпорту високих технологій щодо продукції промисловості ЄС в цілому, 2001 р. [14, с. 6]

у % до всієї промисловості	Імпорт		Експорт
	усереднені ЄС	до ЄС	з ЄС
Фармацевтичний	2,5	3,1	5,1
Офісна техніка і комп'ютери	3,6	8,0	3,4
Електричне обладнання	2,2	5,0	4,9
Радіо, ТБ, засоби зв'язку	3,7	10,3	7,2
Медичне, точне і оптичне приладобудування	1,6	5,1	4,6
Авіа-та ракетобудування	2,1	6,3	6,2
Високотехнологічні галузі	15,7	37,7	31,6

Таблиця 2. Торгове сальдо високотехнологічної продукції в країнах ЄС, 2001 р. [14, с. 8]

*	B	DK	DE	EL	ES	FR	IRL	IT	LU	NL	AT	PT	FIN	SE	UK	ЄС
Фармацевтичний	-0,5	49,5	21,4	-60,1	-29,1	11,7	68,1	1,6	-70,9	3,0	-5,1	-55,6	-39,6	48,1	12,0	29,8
Офісна техніка і ПК	-12,4	-35,7	-27,5	-79,9	-49,3	-26,3	30,6	-44,0	18,3	3,6	-32,8	-62,1	-58,1	-53,1	-11,5	-34,8
Електртехн. обладнання	-4,5	17,5	13,2	-41,1	-7,7	10,7	4,4	8,9	1,7	-3,8	1,2	1,4	7,1	0,0	-2,4	5,4
Радіо, ТБ, засоби зв'язку	0,6	-10,4	-2,3	-65,0	-35,2	3,5	10,2	-18,0	-0,4	-4,5	-2,9	-15,5	37,5	21,5	4,2	-11,8
Медич., опт. приладобуд.	-16,2	25,8	20,9	-82,4	-46,0	-4,9	31,2	-12,5	-13,9	7,7	-13,4	-60,	13,7	5,0	-2,1	1,1
Авіа-ракетобуд.	17,3	-34,5	8,8	-78,6	-7,9	10,2	-67,8	-9,1	-85,4	-17,1	-7,9	-38,4	-36,0	1,7	8,3	4,9
Високотехнолог. галузі	-3,8	7,8	4,3	-65,4	-29,6	3,9	29,1	-10,8	-0,9	0,7	-7,4	-28,6	15,4	10,6	1,1	-3,2
Промислов. в цілому	6,7	3,9	13,2	-45,9	-9,1	1,8	25,4	8,9	-5,3	6,1	-1,8	-17,2	22,2	13,2	-10,5	5,7

* експорт-імпорт / експорт+імпорт

Таблиця 3. Торговля високотехнологічною продукцією окремих країн ЄС, 2001 р. [15, с. 3]

	Високотехнологічний експорт		Високотехнологічний імпорт		Сальдо
	Млрд євро	% від заг. експ.	Млрд євро	% від заг. імпорт	
ЄС-15 (зовнішня)	195,5	19,8	218,6	21,3	-23,1
Німеччина	100,7	15,8	98,8	18,2	1,9
Франція	92,4	25,6	86,6	23,6	5,8
Італія	23,2	8,6	32,2	12,4	-9,0
Португалія	1,9	6,8	5,0	11,4	-3,2

Отже, враховуючи те, що імпорт високотехнологічної продукції в ЄС становить 21,3 % його загального обсягу, можна відзначити перспективи для торгівлі відповідними товарами для України, адже після розширення ЄС в травні 2004 р. цей ринок став головним для українських товаровиробників.

Зокрема з 1995 по 2003 рр. частка країн ЄС у зовнішній торгівлі України зросла з 13 до 25 %, а з урахуванням 10 країн-кандидатів – до 35,8 %. У 2002 р. на країни Союзу припадало 19,7 % усього українського експорту і 23,8 % імпорту (на країни СНД: 24,4 % експорту та 52,8 % імпорту) [11]. Тобто ці дані свідчать про тенденцію до поступової переорієнтації головних товарних потоків з країн СНД на країни ЄС.

Проте, аналізуючи двосторонню торгівлю, варто наголосити на несприятливих тенденціях у структурі українського експорту до ЄС. Зокрема, Україна спеціалізується на поставках на ринки ЄС малодинамічних товарів, що характеризуються жорсткою ціною конкуренцією у сфері напівфабрикатів і, в цілому, продукції з невисоким рівнем доданої вартості та незначним рівнем технологічності. До такої продукції належать недорогоцінні метали і вироби з них (22,6 % в обсягу експорту), у тому числі чорні метали – 17,2 %, мінеральні продукти (22,2 %), продукція сільського господарства та харчової промисловості (16,2 %), продукція легкої промисловості (15,1 %). Загалом на ці низькотехнологічні галузі у 2000–2003 рр. припадало понад 70 % загально-го обсягу експорту України [10, с. 184–185].

На противагу цьому, український експорт високотехнологічної продукції, що підвищує конкурентні переваги економіки, є дуже незначним. Згідно зі статистичною методологією Світового банку, до високотехнологічного відносять експорт аерокосмічної галузі, комп'ютерної техніки, фармацевтичної продукції, наукових приладів, продукції електромашинобудування. Зокрема, частка механічного обладнання, машин, електрообладнання в українському експорті становить 7 %, транспортних засобів, устаткування – 2,1 %, оптичних приладів та апаратів, медичних інструментів – 1,8 % [8].

Причиною такої ситуації є те, що наявні передумови для формування високотехнологічного типу конкурен-

тоспроможності не використовується належним чином, про що свідчать розриви в рівнях патентування, з одного боку, та роялті, ліцензійних платежів і високотехнологічного експорту – з іншого. За рівнем розвитку високотехнологічного експорту (в розрахунку на 100 тис. осіб) Україна поступається країнам ЄС у 36 разів, проте за рівнем розвитку науково-технічного потенціалу – тільки у чотири рази. Отже, в Україні одне запатентоване рішення створює у середньому в дев'ять разів меншу вартість високотехнологічного експорту, ніж в країнах ЄС [11, с. 27]. Крім того, на сьогодні в Україні обсяг виробництва такої високотехнологічної продукції, як авіакосмічна, електричне устаткування, медико-діагностичної техніки і нових лікарських препаратів, незважаючи на тенденцію до загального економічного зростання, суттєво зменшився (порівняно з 1998 на 22,8 %). Країнами-членами ЄС застосовуються механізми політичних преференцій, що обмежують доступ на ринок навіть у тих сегментах, в яких Україна виготовляє конкурентоспроможну продукцію. На це впливає також безпосереднє залучення підготовлених в Україні фахівців у високотехнологічних сферах, а не розвиток кооперації з відповідними українськими компаніями.

Якщо в українському експорті буде зберігатися подібна тенденція до використання факторів високотехнологічного розвитку, то національній економіці буде дуже важко інтегруватися до ринку ЄС.

Отже, успішне втілення європейського вибору України зумовлює потребу в інноваційній моделі розвитку економіки [1], за якої головним чинником економічного зростання є наукові надбання та їх технологічне застосування. Для держави велике значення має підвищення рівня розвитку високих технологій для включення її у торгівлю цими товарами з ЄС.

Міністерством економіки та з питань європейської інтеграції України у 2002 р. були затверджені конкурентоспроможні експортні проекти в розвитку експортного потенціалу України та вказані можливі ринки збуту цієї продукції.

Українські компанії здатні стати ключовими постачальниками високотехнологічних продуктів для нових секторів ринку. У цілому перспективні види української продукції представлено в табл. 4–5.

Таблиця 4. Перспективні проекти України та ринки збуту їхньої продукції [5]

Назва проекту	Ринки збуту в межах ЄС	Назва проекту	Ринки збуту в межах ЄС
Розробка та організація GMP-виробництва лікарських і діагностичних засобів на експорт	Країни Балтії – 4,5 %; Європа – 10 %	Розробка та впровадження у виробництво високочутливого селективного хемілюмінесцентного газоаналізатора для виміру сіркоємних компонентів у викидах промислових зон	Польща, Словенія, Чехія, Болгарія
Розробка та виробництво секторів об'єму газу для високотехнологічного паливно-енергетичного устаткування	Німеччина	Розробка технології та організація серійного виробництва датчика оксиду вуглецю	Угорщина, Чехія, Словаччина, країни Прибалтики
Розробка та впровадження у виробництво з метою продажу на експорт пневматичних шин для сільськогосподарських, будівельно-дорожніх, вантажних і легкових машин	Західна Європа	Інфрачервона техніка та технології для діагностики технічного стану об'єктів теплопостачання, попередження аварійних ситуацій енергетичного обладнання та оптимізація енергозберігаючих заходів	Польща
Прилади для інформаційно-хвильової терапії та ІХТ технології для безмедикаментозного лікування, профілактики, реабілітації, корекції порушень в організмі людини	Франція, Німеччина	Освоєння сучасних технологій і випуск конкурентоспроможних моноклональних тест-реагентів, препаратів, приладів, інструментарію для експорту та медичного обслуговування населення	Литва
Розробка та виробництво сучасних телескопів з дистанційним комп'ютерним управлінням	Німеччина, Греція, Словенія	Голографічний захист оригінальних товарів та цінних паперів	Країни Бенілюкс

Назва проекту	Ринки збуту в межах ЄС	Назва проекту	Ринки збуту в межах ЄС
Комплексна переробка базальтової сировини з метою виготовлення облицювальної плитки, художньо-декоративних виробів, будівельних матеріалів і теплоізоляційної продукції на експорт	Країни ЄС – 7 %; Країни Балтії – 2,5 %;	Організація дослідно-промислового виробництва неперервних базальтових волокон	Німеччина
Створення національного устаткування структурованих кабельних мереж для передавання мовного зв'язку та даних	Німеччина, Чехія	Створення електронно-променевим методом промислового виробництва бутилрегенерату та будівельних матеріалів на його основі	Німеччина
Впровадження високоефективної технології виробництва сухого молока	Польща	Впровадження технології виробництва казеїну	Польща, Німеччина
Розробка високоефективного виробництва конкурентоспроможного фарфорового посуду для експорту на основі енергозберігаючих технологій формування та поливу	Франція, Німеччина, Італія, Англія		

Отже, для підвищення ефективності присутності України на ринку ЄС в процесі майбутніх ринкових трансформацій треба кардинально змінити структурні характеристики вітчизняної економіки, і, що має особливо важливе значення, підвищити рівень розвитку високих технологій,

забезпечити прискорений розвиток таких науко- та технологічних галузей, як радіотехнічні, телебачення, засоби зв'язку, а також аерокосмічна, виробництво нових матеріалів та точного приладобудування, тобто тих виробів і технологій, в яких є потреба на ринках країн ЄС.

Таблиця 5. Технологічні пріоритети розвитку України [6]

Ресурсозберігаючі технології	технології спалювання високозального низькосортного вугілля в циркулюючому киплячому шарі та принципово нова газопаливна апаратура. Також це геотермальне тепlopостачання, акумуляція сонячної енергії тощо
Нові матеріали та види продукції	здобутки у сфері нанотехнологій, що значно підвищують властивості матеріалів та продуктивності приладів і обладнання. Більшість такої продукції має велике значення для розробки дефіцитних імпортозамінних речовин і матеріалів. Крім цього, створення високоякісної, термостійкої продукції є важливою технічною передумовою виготовлення нової конкурентоспроможної продукції для продажу на зовнішніх ринках, і, зокрема, на ринку ЄС. Це літаки Ту-334 та Ан-70, газотурбінна електростанція ЕГ-1000, нові моделі дизельних автомобілів, мікроавтобусів, дизельних двигунів
Біотехнології	нові лікарські препарати та біологічно активні речовини, у т. ч. протипухлинний препарат "Мебіорон"; розробки, що необхідні для агропромислового комплексу, серед яких є, окрім всіх, створення високотрожайних сортів зернових, овочів тощо
Авіакосмічні технології	використання супутникових навігаційних систем для керування рухомими наземними і космічними засобами; дослідження, пов'язані з визначенням змін кліматичних умов життєдіяльності та з оптимізацією основних проектних параметрів виробництва супутників
Технології оборонно-промислового комплексу	Основними напрямками робіт є інформаційні технології, активні і пасивна техніка міліметрового діапазону хвиль; оптико-електронні системи видимого, ближнього і далекого ІЧ-діапазонів; радіолокаційні системи; ракетні і авіаційні технології

В Європі на сучасному етапі відбувається інтеграція інноваційних систем країн-членів ЄС в єдиний науково-технологічний і інноваційний простір. Створюються також реальні передумови для формування глобальної світової науково-технологічної системи, основу якої складе інноваційний потенціал США, ЄС і країн Азіатсько-Тихоокеанського регіону.

Попри визначення в Україні пріоритету інноваційного розвитку, в економіці є наявним цілий комплекс проблем, без розв'язання яких вкрай ускладнюється рівноправне входження країни до світової науково-технологічної спільноти.

Аналізуючи за новою системою індикаторів науково-технічного розвитку, прийнятою в ЄС у 2001 р. [2, с. 5–7], такі показники для країн ЄС та України, як: стан кадрового потенціалу, рівні фінансування НДДКР і патентна активність, рівні інноваційної активності, насамперед – в групі малих і середніх підприємств та рівень поширення сучасних технологій в економіці, можна зробити висновок про існуючу асиметрію у відносинах України та Євросоюзом, зокрема у 2003 р. загальна кількість виконавців наукових та науково-технічних робіт в Україні становила 107447 осіб [2], у Німеччині – 259597, в Іспанії – 80081, в Польщі – 56725 [13]. За даними Світового банку, Україна займає чільне місце в світі за насиченістю кадрового науково-технічного потенціалу, випереджаючи такі країни, як Японія, США, країни ЄС. Проте за рівнем продуктивності національної економіки (ВВП на душу населення за паритетом купівельної спроможності) програв Японії майже у 11 разів, а США – у 13 разів [4].

Загальні бюджетні асигнування на НДДКР в Україні у 2003 р. становили 29,6 % [2], у той час як цей показник в середньому по ЄС дорівнює 90 % [12]. Витрати на науково-дослідну сферу в економіці країн ЄС (% від ВВП) дорівнюють в середньому 2 %, в Україні – близько 1 %, що

суперечить задекларованим у Концепції науково-технологічного та інноваційного розвитку України, 2,5 %. Крім того, витрати на одного науковця, що характеризує ефективність використання його потенціалу, в країнах ЄС перевищують рівень України у 20 разів.

Питома вага підприємств, що впроваджують інновації, до загальної кількості промислових підприємств в країнах ЄС в середньому у 2003 р. становить 44 % (Ірландія – 65 % підприємств, Німеччина – 61 %, Італія – 33 %, Австрія – 42 %) [12], а в Україні – 14,6 %. Впровадженням прогресивних технологічних процесів займалися 3,7 % від загальної кількості підприємств, оновленням продукції – 13,3 %. Питома вага оновленої продукції машинобудування становила лише 4,2 % загальної її обсягу. Поставку на експорт нової продукції машинобудування здійснювало лише кожне четверте підприємство з числа тих, що її освоювали. Питома вага поставленої на експорт нової продукції в загальному обсязі експортної продукції становила 7,5 % проти 17,4 % у 1998 р. Важливо те, що в цілому по промисловості України кількість впроваджених прогресивних технологічних процесів у 2002 р. проти 1994 р. становила лише 69,1 %. Виробництво нових видів продукції за цей же період збільшилось на 73,6 %. Практично припинилось створення таких типів нової техніки, як електронна техніка, прилади контролю та регулювання технологічних процесів, електровимірвальні прилади. Варто зазначити, що саме ця продукція є дефіцитною на ринку високотехнологічних товарів ЄС. Крім того, за період 1991–2001 рр. в Україні зменшилася загальна кількість виконаних науково-технічних розробок: з 82 тис. у 1991 р. до 35,7 тис. у 2001 р. У 2002 р. розробки, де використано винаходи становили лише 2,5 % від загальної кількості розробок, що свідчить про негативні тенденції у науково-інноваційній сфері країни [3].

Кількість поданих патентних заявок на 100 тис. осіб у Німеччині становить 90,4, Швеції – 102,5, в Італії – 16,7, в Україні – 10,8 [10]. При цьому в Україні спостерігаються позитивні зрушення в роботі з продажу ліцензій на право використання вітчизняних об'єктів інтелектуальної власності. У 2002 р. було укладено з вітчизняними підприємствами 330 ліцензійних угод на право використання 373 об'єктів інтелектуальної власності, у тому числі винаходи становили 30 %, "ноу-хау" – 24,8 %, послуги типу "інжиніринг" – 34,5 %. Слід зазначити, що територія дії укладених угод поширюється на 36 країн світу [2; 4].

Частка високотехнологічного експорту в загальному експорті готових виробів у 2002 р. у Франції дорівнювала 24 %, у Німеччині – 18 %, у Швеції – 22 %, в Україні – 10 % [10; 14].

Отже, можна спостерігати технологічну неоднорідність України та ЄС, недостатнє залучення України до світового науково-технологічного співтовариства, що є наслідком відставання України в розробці сучасної бази накопичення і передачі інформації; має місце незначна частка двостороннього обороту високотехнологічними товарами; недосконалість виконання стратегії інноваційного розвитку України.

Таким чином, існуючі асиметричні відносини між Україною та ЄС у науково-технологічній сфері та наявна структура двосторонньої торгівлі перешкоджають рівноправному входженню держави до європейського науково-технологічного та інноваційного простору та веде до поступової втрати конкурентоспроможності вітчизняної високотехнологічної продукції.

Для запобігання таким негативним наслідкам варто запровадити державну політику підтримки високотехнологічного експорту, що потребує створення механізмів просування вітчизняної продукції на зовнішній ринок, спрощення процедури експортного контролю та розробки національної програми забезпечення конкурентоспроможності українських виробників, що передбачала б пріоритетність високотехнологічних і наукоємних секторів. Крім того, забезпечення підтримки науково-технологічної та інноваційної діяльності передбачає запровадження

системи податково-амортизаційних заходів – додаткові податкові знижки щодо витрат компаній на НДДРК; прискорену амортизацію; субсидування науково-технічних підприємств. Важливими є реалізація загальнодержавних програм надання преференцій українським ІТ-компаніям, формування сприятливого бізнес-середовища для залучення інвестицій у високотехнологічні галузі України та створення національної агенції експортного страхування, страхування експортних кредитів.

1. Гальчинський А., Гевць В., Кінах А., Семіноженко В. Інноваційна стратегія українських реформ. – К., 2002. 2. Зінченко О.П., Ільчук В.П. Науково-технічний потенціал України та сучасні проблеми глобалізації науково-технологічної сфери / Науково-дослідний інститут соціально-економічних проблем. Український інститут науково-технічної і економічної інформації. – К., 2004. – С. 5–41. 3. Інноваційна активність промислових підприємств України у 2003 році / Державний комітет статистики України. Експрес-довідь. – 2004. – 19 січ. – № 19. 4. Карпов В.І., Саверченко О.О. Інноваційний потенціал України та країн ЄС (порівняльний аналіз) / Український інститут науково-технічної і економічної інформації. Науково-дослідний інститут статистики Держкомстату України. – К., 2002. – С. 3–17. 5. Міністерство економіки та з питань європейської інтеграції України. Реєстр конкурентоспроможних проєктів розвитку експорту (затверджено на засіданні експертної комісії по відбору конкурентоспроможних експортних проєктів з розвитку експортного потенціалу України 21.10.02). 6. Про внутрішнє і зовнішнє становище України у 2002 році: Послання Президента України до Верховної Ради України. – К., 2003. 7. Сіденко В. Структурні аспекти інтеграції української економіки в економічний простір Європейського Союзу // Співпраця України з ЄС: Аналітичний щоквартальник. – 2003. – № 3. – С. 10–21. 8. Співробітництво між Україною та країнами ЄС у 2002 році: Статистичний збірник. – К., 2003. – С. 14–20. 9. Структурно-інноваційна перебудова економіки України: стратегічні перспективи розвитку: Доповідь Міністра економіки та з питань європейської інтеграції на Парламентських слуханнях "Економічна політика України: актуальні питання", 16 червня 2004 р. / Мін-во економіки – 2004. – С. 12. 10. Україна в процесах міжнародної інтеграції / За ред. В.Р.Сіденка. – Харків, 2003. – С. 170–203. 11. Україна на ринку Європейського Союзу // Національна безпека і оборона. – 2003. – № 11. – С. 9–39. 12. Borrás S. The Innovation Policy of the European Union. From Government to Governance., Cheltenham, UK., Northampton MA, USA. – 2003. 13. Europa. Gateway to the European Union. Research and Innovation. Documentation. Statistics, 2000, 2001, 2002, 2003. 14. Lienhardt J. High-tech industries in the EU // Eurostat. Statistics in focus. Industry, trade and services. Theme 4. – 2003. – Nov. – P. 6. 15. Strack G. High-tech trade, employment and value added in high-tech industries and knowledge-intensive services. // Statistics in focus. Science and technology. Theme 9. – 2004. – Febr. – P. 3.

Надійшла до редакції 24.11.04

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

В.В. Мицик, д-р юрид. наук

НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО І ПРАКТИКА ФРН ЩОДО ЗАХИСТУ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН ТА ЇХ ВІДПОВІДНІСТЬ ЄВРОПЕЙСЬКИМ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИМ СТАНДАРТАМ

Розглянуто питання щодо державної політики та національного законодавства ФРН стосовно регулювання статусу національних меншин та захисту прав і свобод осіб, які належать до таких меншин. Проаналізовано висновки Консультативного комітету та резолюцію Комітету Міністрів Ради Європи стосовно імплементації країною положень Рамкової конвенції про захист національних меншин.

The article is dedicated to the the Germany national minority policy and national legislation concerning regulation of the legal status of national minority and protection of the rights of the persons belonging to such minority. Have been examined the Advisory Committee's opinion and Council of Europe Committee of Ministers Resolution on the implementation of the Framework Convention for the Protection of National Minorities by Germany.

Останніми роками в Європі, як і в усьому світі, значно зросла зацікавленість багатонаціональних держав у вирішенні питань, які стосуються визначення правового статусу меншин як на міжнародно-правовому, так і національному рівні. Як свідчить практика, найбільш вдале регулювання досягається за узгодженого застосування норм обох цих правових систем. Досвід різних європейських країн щодо захисту національних меншин і заходи, які вони здійснюють для виконання прийнятих зобов'язань за Рамковою конвенцією про захист національних меншин (РК), збагачують теорію і практику у сфері захисту національних меншин та прав і свобод осіб, що належать до цих меншин, яка є невід'ємною частиною міжнародного права захисту прав людини.

Треба зазначити, що такі дослідження, за винятком поодиноких випадків, у вітчизняній міжнародно-правовій літературі відсутні [1, с. 55–68; 2, с. 104–112]. Метою статті є аналіз правового статусу національних меншин у Німеччині, для якої ця проблема має найактуальніше значення. Досвід ФРН, яка має значну практику з цього питання, заслуговує на увагу.

У Німеччині правове становище меншин регулюється переважно відповідно до конституційного законодавства – Основного Закону (Конституції Федеративної Республіки Німеччина) та конституцій тих суб'єктів федерації, де традиційно проживають національні меншини. Спеціальне законодавство з питань прав меншин майже відсутнє. У державній доповіді, яка надається до